

La fi de la Guerra Civil

crònica

Coïncidint amb el seixantè aniversari de l'entrada de les tropes franquistes a la ciutat, els dies 4, 5 i 6 de febrer van tenir lloc a Olot les Jornades sobre la Fi de la Guerra Civil, organitzades per una comissió del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, coordinada pel professor Juli Clavijo, amb la col·laboració de l'Arxiu Municipal d'Olot. L'objectiu de les jornades se centrava en tres aspectes al voltant d'una data tan significativa com l'any 1939: la desfeta i el desmembrament de les tropes republicanes, l'exili i les primeres formes d'estabilització de les institucions i les estructures franquistes.

A partir d'aquest esquema, les Jornades es van articular en tres ponències, que van ser encarregades a reconeguts especialistes en cada un dels temes apuntats. En la primera, Ricard Vinyes, professor de la Universitat de Barcelona, considerà la desfeta republicana no només una derrota militar, sinó la derrota d'un projecte polític i existencial i de l'imaginari popular republicà, alhora que atribuïa a la Guerra Civil la destrucció del consens de les forces republicanes en l'estructuració territorial de l'Estat espanyol. En la segona ponència, Francesc Vilanova, professor de la UAB, parlà de l'èxode que seguí a la desfeta militar, posant especial èmfasi en la profunda divisió existent entre la majoria d'exiliats catalans i els de la resta d'Espanya –que té en el camp de concentració d'Agde el seu exemple més il·lustratiu– i en el col·lapse polític i institucional que suposà l'exili. Finalment, en la

tercera ponència, Carme Molinero i Pere Ysàs, professors de la UAB, analitzaren les característiques polítiques, socials i culturals del nou ordre instituit pel primer franquisme, per a concloure que «s'ha de situar, amb les seves particularitats, en el marc dels règims feixistes europeus que l'any 1939 estaven en el seu zenit».

Bona part de la vintena de comunicacions que es van presentar a les Jornades tenien a veure amb les dues darreres ponències, és a dir, amb les conseqüències de la derrota militar. En aquest apartat s'inclouien els textos referits a la repressió que van patir intel·lectuals com Agustí Duran i Sanpere (Clara Estrada); alcaldes com Josep Fortuny, de Mollet del Vallès (M. Dolors Bernal), mestres com Joan Bagué, de Sant Esteve d'en Bas (Salomó Marquès), i col·lectius com els protestants lleidatans (Pere Solà); al desmantellament d'institucions com l'Institut Escola (Carme Carral) i a la implantació d'un nou ordre escolar (Francisco Morente); a la nova situació política instaurada en municipis com Collbató (Antoni Lardín i Joan Corbalán), Moià (Albert Arnaus), Portugaleta (María del Mar Domingo), Santa Pau (Salvador Reixach) i Torredembarra (Xavier García); al paper que tingueren en aquesta nova etapa les forces tradicionalistes, com el cas de l'Esquirol (Jaume Crosas), o associacions com Acció Catòlica (Francisco Martínez Hoyos), i, finalment, a l'èxode de la classe dirigent (Rubèn Doll), al periple d'un republicà de Fontscaldes

Xavier Ruscalleda
i Jordi Figueras
(a la guitarra),
durant el recital
«Cançons de la guerra»

Quim Roca

JORNADA DE LA FI DE LA GUERRA CIVIL 1939

sobre la fi de la guerra civil

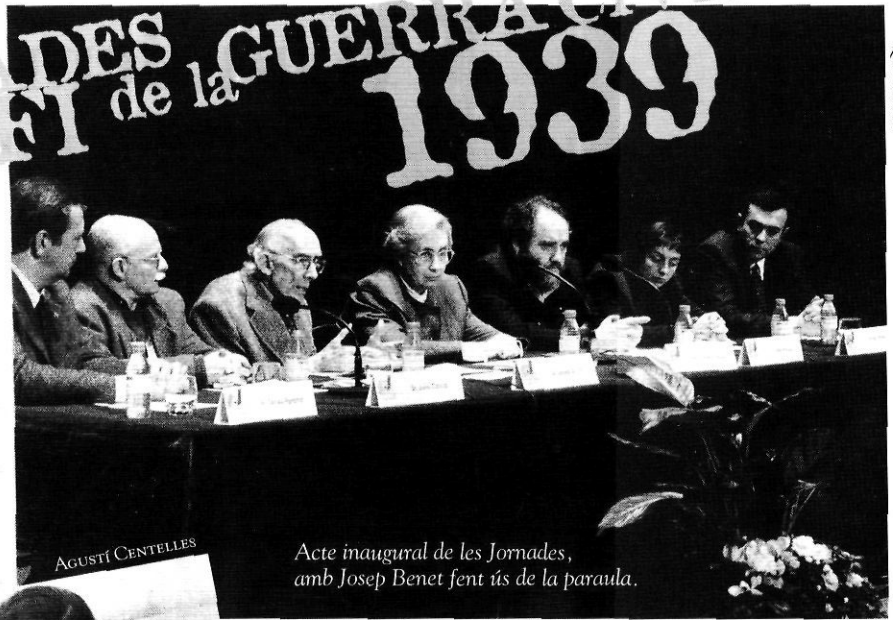
QUIM ROCA

fins a Mauthausen (Sílvia Saiz i Ernest Gallart) i al testimoni de dos joves de l'Hospitalet que coincidiren al camp de Mauthausen en el mateix comando.

Altres comunicacions van tenir com a objecte d'estudi l'activitat de la Comissió Consultiva d'Ajuts als Refugiats (Juli Clavijo), l'evolució del municipi de Sant Feliu de Pallerols durant la Guerra Civil a través dels llibres d'actes (Xavier Solà), la mirada d'un nen de 14 anys sobre la vila de Súrria els mesos de gener i febrer de 1939 a través del seu dietari (Josep Reguant) i la visió que el cinema documental oferí de les Brigades Internacionals (Magí Crusells).

A més de les sessions acadèmiques pròpiament dites, els organitzadors de les Jornades van programar dues taules rodones obertes al públic en general, dedicades a la cultura i a la memòria del 1939, respectivament. En la primera, Julio Aróstegui, Judit Subirachs, Maria Josepa Gallofré i Josep M. Solé i Sabaté van glossar les conseqüències que la fi de la Guerra Civil tingué en els camps del pensament, la literatura i l'art, tot i que, a partir de les paraules de Julio Aróstegui, el debat, amb la participació del públic, es decantà cap a un tema lateral: la naturalesa del franquisme –dictadura, feixisme, un model nou?–, precisament el tema d'un text de Luciano Casali repartit als assistents de les Jornades.

La taula rodona sobre la memòria del 1939 tingué,

AGUSTÍ CENTELLES

Acte inaugural de les Jornades, amb Josep Benet fent ús de la paraula.

lògicament, un caràcter més emotiu: Avel·lí Artís-Gener, Tísner, Josep Pernaú, Domènec Moli, Teodor Garriga i Antoni Quintana van desgranar els seus records personals, als quals es van sumar els d'algunes de les persones presents a la

sala. Entre un i altre testimoni, hi hagué també temps per a la confidència: el periodista Teodor Garriga, que fou responsable de Ràdio Associació de Catalunya durant la guerra, revelà com havia manipulat els missatges interceptats al general Queipo de Llano.

D'un gran interès van ser els dos parlaments amb els quals Josep Benet i Borja de Riquer van obrir i cloure les jornades, respectivament. El primer lamentà el poc interès que havia suscitat l'aniversari de la fi de la guerra i assenyalà alguns dels aspectes que en romanen inèdits, malgrat la ingent bibliografia disponible sobre el tema. Borja de Riquer, per la seva banda, incidí en l'obsessió franquista pel fet nacional català en la fractura que

suposà la guerra en la societat catalana i afirmà que amb la guerra s'acaba una determinada manera d'entendre la burgesia al nostre país. Els dos historiadors coincidiren a denunciar de manera contundent la cultura de l'oblit i en la necessitat de reivindicar la memòria de la lluita antifranquista.

Aquesta apel·lació a la memòria és un dels punts que recordarem d'unes Jornades que van tenir un elevat nombre d'inscrits (gairebé 150) i amb una bona acollida del públic local als actes que es van organitzar paral·lelament: l'exposició del dibuixant, il·lustrador, cartellista i militant revolucionari Helios Gómez, organitzada pel Museu Comarcal i l'Arxiu Comarcal; la projecció de *L'Espoir*, d'André Malraux, a càrrec del Cine-Club Olot; l'emissió d'unes imatges inèdites del documentalista olotí Emeteri Vélez, facilitades pel Col·lectiu de Cinema Independent de la Garrotxa, en les quals es pot veure la col·locació de la primera pedra del monument erigit al Triai, el dia 10 d'abril de 1939, en memòria dels caiguts, i un recital de cançons de la guerra, amb Xavier Rusalleda, Jordi Figueras, Xicu Rovira i Andreu Ubach.

ANTONI MAYANS